

Соборний

МАЙДАН

Міністерство культури
України

6 (54) листопад-грудень 2012 р.

Національний заповідник «Глухів»

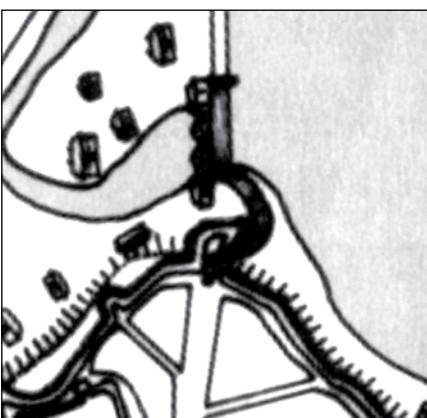
Юрій
КОВАЛЕНКО

Завідувач
науково-дослідного
відділу Національного
заповідника «Глухів»

Історія вітчизняного мостобудування сягає глибокої давнини. Особливу сторінку в ній займають фортечні мости. Свідчення про влаштування перших підйомних мостів давньоруських фортець з'являються у Іпатіївському літописі ще у XIII ст. Той факт, що глухівське городище у цей період було вже потужним укріпленням, не викликає сумніву, про що говорить і перша літописна загадка 1152 року, коли під Глуховом зупинилось військо Юрія Долгорукого зі своїми союзниками-половцями. Щоб прогодувати таку кількість воїнів, Глухів повинен був на той час бути великим міським центром. Це доведено археологічними дослідженнями останніх років. На жаль, документальні свідчення про самі укріплення давньоруського Глухова нам невідомі. Отже, яким чином виглядали й чи були взагалі у глухівській середньовічній фортеці підйомні мости – невідомо.

У XVII ст., після більш ніж трохи сотлітнього запустіння, Глухів знову стає потужною фортецею, котра взимку 1664 р. витримує місячну облогу поляків. На відміну від періоду давньоруського, з описів XVII-XVIII ст. ми вже маємо конкретні описи деяких елементів глухівських фортифікаційних споруд. Так в описі 1654 р. говориться про «...два вала земленых; около тех валов два рва; на том валу надолбы; меж тех валов башен нет». Ще однією складовою частиною глухівських укріплень був острог: «...на осыпи поставлен острог дубовой». Інший, більш пізній опис, зроблений 1702 р., свідчить, що «град Глухов земленой, обруб дубовый, вельми

крепок». І знову жодної згадки про фортечні мости... Датський дипломат Юст Юль, проїжджаючим через Глухів у 1711 р., констатував, що місто оточене досить міцним валом і сухим ровом. Отже, якщо навколо фортеці був рів, то повинні бути і мости через нього. І от нарешті в архівних документах, датованих 1734 р., зустрічаємо першу згадку про глухівські фортечні мости:

Зображення підйомного моста
на плані Глухова 1724 р.,
укладеного кондуктором Валленом

«...Понеже в городе Глухове городские ворота все обветшали... та в оных воротах мости погнили...». Зрозуміло, що проішло немало часу з моменту їх побудови, якщо вони вже встигли «обветшати и погнить». Ще декілька документів того ж часу свідчать про заготівлю лісу та набір будівельників для «починки башен, мостов через рвы и калиток в городе Глухове...». На села Глухівської сотні було розписано 480 колод, потрібних для ремонту. Бруси повинні були поставити до Глухова й сотники так званих засеймських сотень – Воронізької, Кролевецької, Новомлинської, Коропської та

Ямпільської. Окремо згадуються сотник глухівський Штефан Уманець, генеральний військовий писар Михайло Турковський та глухівський отаман Дем'ян Туранський. Від імені кожного з них було поставлено відповідно 20, 40 та 30 брусів.

Наступна серія указів припадає на 1748 р. і період відбудови Глухова після страшної пожежі, що сталася цього року. Вона знищила майже всю центральну забудову. Постраждали й дерев'яні укріплення. За донесенням капітана Єфима Наумова, зі Стародубського полку та з глухівського гарнізону для побудови підйомних мостів були направлені токари для виточування баласин, різьбярі і столярі. З документів маємо уяву про роботи, які проводилися для відбудови фортеці у середині XVIII ст.: «...требуются резчики для резьбы капителей, и гербов на воротах. Для раскопания ворот и рва и для ношения земли зо рва где будет подъемный мост...». Отже, в тілі земляного валу знаходилися брами, побудовані з брусу, з дерев'яними воротами і вирізбленими на них гербами у вигляді двоголових орлів. Таких брам було як мінімум п'ять: Путивльська, Білополівська, Київська, Московська та Михайлівська (перелік назв фортечних воріт також зустрічається в описах та експлікаціях планів Глухова XVIII ст.). Брами прикрашали різьблені карнизи та капітелі. Через рів були перекинуті підйомні мости, зроблені з брусу та дубових дощок, оздоблені виточеними на токарних верстатах баласинами.

Черговий етап дослідень має дати відповідь на питання, за допомогою яких механізмів здійснювався підйом цих мостів.

**Игорь
СБИТНЫЙ**

**Краевед
г.Глухов**

Начало XX века город Глухов застал ещё со старой системой водоснабжения: по всему городу были шахтные колодцы с дубовым срубом. «Журавли» на колодцах встречались редко, в основном – деревянный барабан, на который наматывалась цепь с ведром при помощи колеса. Колодцы были довольно глубокими, особенно на железнодорожном вокзале.

Под городом находятся большие залежи мела, которые раньше выходили на поверхность в районе Скоропадского озера, Красной Горки, Кондовщины. Отсюда люди брали мел для побелки. Его наличие обуславливает хороший вкус нашей питьевой воды (хотя и портит чайники).

Около отдельных колодцев устраивались большие металлические чаны, которые в теплое время года наполнялись водой с противопожарной целью. Долгое время такой чан сохранялся на Усовке в конце ул. Покровской на пересечении с ул. Тельмана. Весь этот район ещё в 70-х годах прошлого столетия так и назывался «возле чана».

При постройке железнодорожной станции для снабжения паровозов «мягкой» технической водой был проложен водопровод от

Здание водонапорной башни в южной стороне двора памятника архитектуры «Уездное земство»

История водоснабжения Глухова

Скоропадского озера до станции. На озере построили насосную станцию, на вокзале – водонапорную башню и две специальные колонки для заправки паровозов.

Во второй половине XIX в. много сделала для родного города семья сахарозаводчиков и меценатов Терещенко. На её пожертвования были построены учебные заведения, приюты, больницы, банк, Трёх-Анастасиевская церковь. В конце своей жизни Н.А. Терещенко (умер в 1903 г.) предложил Глухову деньги на устройство городского водопровода, но его инициатива не нашла поддержки у местных властей, посчитавших это излишней роскошью.

Только в 1910 г. был разработан проект водоснабжения города, который по неизвестным причинам не был реализован. При строительстве корпуса уездного земства было сооружено водонапорное здание, в котором находился напорный бак, водозабор. Это здание (на южной стороне двора памятника архитектуры «Уездное земство») сохранилось и сейчас, но оно уже выполняет другие функции. Кроме снабжения водой помещений, на Базарную площадь (ныне – площадь Рудченка) была выведена водозаборная колонка. Примерно в то же время был

«Теремок». Фото автора 2012 г.

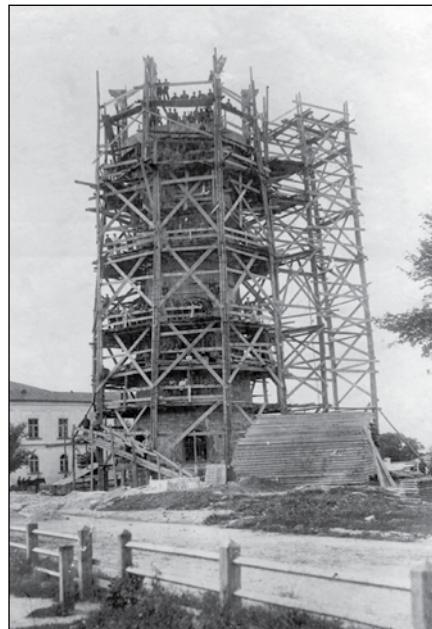
построен «Теремок» со скважиной водозабора и водонапорным баком. Рядом с этим зданием находился ещё один противопожарный чан. До 1929 г. водопроводную воду можно было брать только возле «Теремка» или на Базарной площади.

Первая мировая и гражданская войны задержали строительство централизованного водопровода в городе, и только в 1927-1928 гг. была сооружена водонапорная башня и проложена водопроводная сеть.

Красавица-башня была построена на самой высокой точке города. Не случайно ул. Первомайская, находящаяся рядом, до 1917 г. называлась Высокой. Автором проекта стал харьковский архитектор И. Лазарев.

Строительство осуществляла артель «Глуховский рабочий». Сложно даже представить, сколько труда было вложено в этот объект – все стройматериалы подавались наверх вручную (высота башни – 41 м). Трубы для прокладки водопроводной сети были изготовлены из такого качественного металла, что и сейчас «служат верой и правдой». Водоразборные колонки установили на центральных улицах города.

В процессе строительства водонапорной башни крыша над баком была так профессионально зацементирована, что до 70-х годов находилась

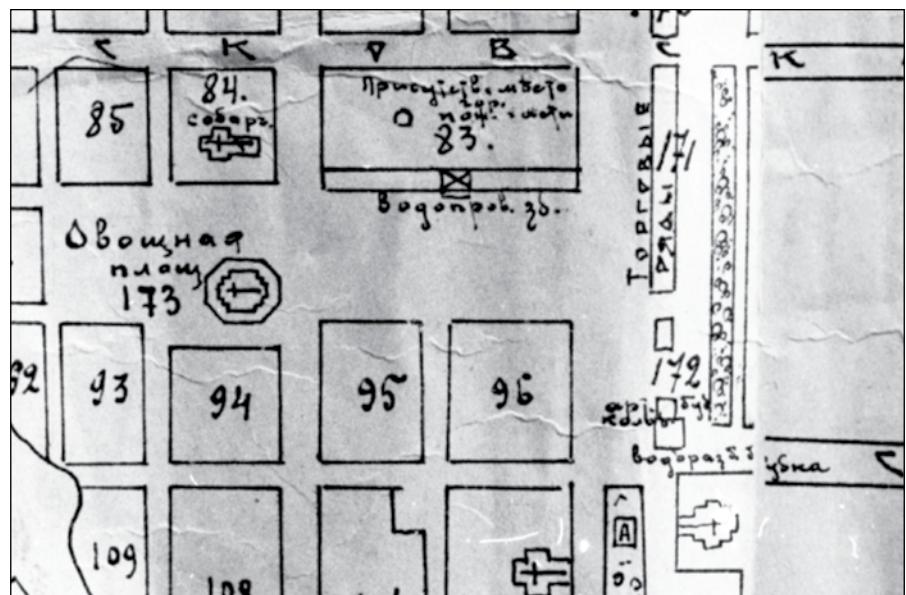

Строительство водонапорной башни (1927-1928 гг.)

в безупречном состоянии, и только потом её покрыли железом. С Трёх-Анастасиевской церкви был снят колокол и установлен на башне. Не сохранилось сведений, для чего он был установлен: для боя часов, которыми была первоначально оборудована башня, или для пожарного набата, т. к. в это время её использовали как пожарную каланчу, где круглосуточно дежурили пожарные. Кроме выполнения своих прямых обязанностей они ещё и оповещали учеников о наступлении низких температур (вывешивали белый флаг), когда при морозе -21° занятия в школах отменялись. До 60-х годов башню в городе называли не иначе, как каланчой.

В 1941 г. во время оккупации Глухова немцами богослужения в Трёх-Анастасиевской церкви возобновились. Колокол с водонапорной башней сняли и вернули на прежнее место.

Не так давно в газете «Труд» была опубликована статья об архитектуре водонапорных башен и напечатан снимок нашей башни, которая стала символом современного города, с подписью: «Самая красивая водонапорная башня Украины в г. Глухове Сумской области».

Водонапорные здания на плане Глухова 1910 г.

В начале тридцатых годов возникли конфликты с населением в связи с оплатой за воду. Часто люди отказывались платить, говоря, что берут воду из колодца. Тогда руководство электростанции (к ней относился и водопровод) вынуждено было поставить над каждой колонкой тёплую будку с топкой, и весь световой день дежурная женщина отпускала воду по талонам (1 талон – одно ведро), которые потребители покупали в конторе электростанции. Двухэтажное здание конторы, что находилось по ул. Ленина (ул. Терещенков) между теперешним магазином «Меркурий» и мастерскими водоканала, после войны не сохранилось. Сама электростанция размещалась там, где сейчас находятся мастерские водоканала. Она представляла собой дизельный движок с генератором и водяным охлаждением, для чего к реке была прорыта канава, по которой беспрерывно текла вода, используемая для охлаждения.

Перед войной шахтные колодцы на окраинах и те, которые остались в центре города, стали заменять на трубчатые с ручными насосами,

где надо было качать воду. Те немногие предприятия, которые тогда работали, имели свои водозаборы (засолзавод, пенько завод и др.).

В начале сентября 1943 г. во время бомбёжек Глухова фашистские лётчики «охотились» за водонапорной башней, о чём свидетельствовали многочисленные воронки от бомб в сквере и во дворе лубинститута, отметины от осколков на самой башне, разрушенные здание Дома пионеров, стоявшее рядом с домом № 3 по ул. Первомайской, дом по ул. Спасской, находившийся напротив Трёх-Анастасиевской церкви, её центральный купол. Башня выстояла, как закодованная.

В начале 60-х годов в г. Конотопе появился ретранслятор. Желая смотреть телепередачи, глуховское руководство распорядилось убрать пожарные службы с башни, оборудовав окраины телефонами-автоматами. На водонапорке были установлены антенны и маленький ретранслятор. Он брал слабый сигнал из Конотопа и передавал на Глухов.

Активное распространение в городе водоснабжение имело в 60-70-х годах, когда был пробурен дополнительный водозабор, установлены мощные насосные станции. К водоснабжению были подключены железнодорожный вокзал и прилегающий к нему микрорайон, Веригино, Усовка, другие окраины. Многочисленные предприятия стали иметь свои водозаборы. Сейчас местный водоканал обслуживает около 12 тысяч абонентов, живущих в многоквартирных и частных домах, работает широкая сеть водоотвода.

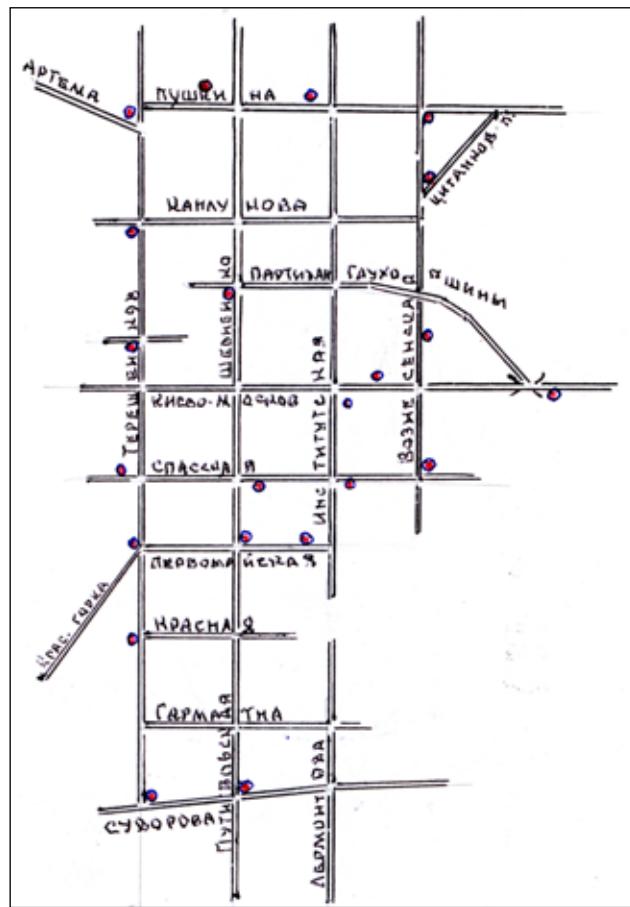
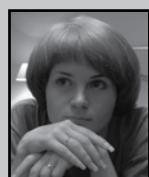

Схема расположения водозaborных колонок в 30-х годах XX ст.

**Вера
НАЗАРОВА**

 Генеалог
г. Москва

Меловые горы

(Дореволюционная история Заруцкого известкового завода)

Коренную геологическую породу Глуховского района составляет меловая система. По реке Клевени у самой воды всюду выходит белый мел (чистый, пишущий). Мел здесь – самый низкий слой, так сказать – материк; на него налегают пласти иноцератовых рухляков, местами сильно развитых. Выше следуют пласти песчаного яруса, относящегося уже к третичной системе, по-видимому, к олигоцену. Хороших окаменелостей здесь нет. Ярус сложен из нижних, лежащих на мергеле, зелено-серых глин и глинистых глауконитовых песков. На них – ярко-белые и охристые, а местами ярко-красные пески, с подчиненными им пластами крепкого жернового песчаника, бурого железняка и изредка фосфоритов. Все это покрывается сверху наносными образованиями поледникового периода, преимущественно лёссами, или же горшечными глинами. В Глуховском районе добывают жерновые камни, ценные оgneупорные глины, каолин, горшечные глины, торф и чистый мел. Основным местом добычи мела являются окрестности села Белокопытово, где находится производственный участок ЧАО «Сумыагропромстрой».

Заруцкое меловое месторождение находится в десятке самых

*Работники Глуховского горного треста. 1926 г.
Первый слева в верхнем ряду - Залман Израилевич Янпольский*

крупных месторождений мела на территории Украины. Меловые залежи характеризуется высоким качеством мела (доля карбоната кальция CaCO_3 составляет от 97,64 до 99,00 % и относится к классу «А»). Исходя из данных геологической разведки 1978 г., объём сырья составляет 71114 млн. тонн по А+В+С₁, качественным показателям сырья. В данный момент для добычи сырья разрабатывается участок общей площадью 20 га, на котором

сосредоточено около 53 млн. тонн сырья. Вскрытой частично месторождения находится новый участок «Северный», запас мела которого составляет 21 млн. тонн. С 2007 по 2009 гг. предприятие было модернизировано. Тут построен цех переработки, сушки и измельчения мела мощностью 60 тыс. тонн товарной продукции в год с возможным увеличением объёмов производства в два раза. В 2010 году была запущена технологическая линия по производству гидрофобизированных тонкоизмельченных мелов.

Предприятие является стратегическим производителем экологических кальциевых удобрений для потребностей аграрного комплекса в северо-восточном регионе Украины. В советское время оно имело название «Заруцкий известковый завод», который был основан в 1932 году в непосредственной близости от места добычи сырья – мела комового. За всю историю существования завода (более 75 лет) было добыто около 17 млн. тонн полезных ископаемых. Однако история добычи в этих краях извести берет свое начало значительно раньше...

Деревня Наумовка на трехверстовой карте второй половины XIX века

В середине XIX века в 7 верстах от Глухова по Курскому почтовому тракту при речке Клевень в деревне Заруцкое и чуть поодаль в деревне Наумовка (ныне объединена с селом Белокопытово) располагались «меловые горы». Это были владельческие деревни из 20 крестьянских дворов, в которых проживали 115 душ, и 10 дворов и 73 душ соответственно. После отмены крепостного права в 1862 году местные помещики Радченко и Бек учредили в Заруцком первые известковые заводы. Иван Федорович Дочевский открыл меловой завод в Наумовке. Петр Вильгельмович Бек владел Заруцким имением в 865 десятин, на которых применял четырехпольный севооборот с посевом на одном поле картофеля. Сам служил при департаменте сельского хозяйства и по ведомству государственного коннозаводства, а с 1872 года – по выборам Глуховской городской думы. Николай Григорьевич Радченко был почетным мировым судьей. Большую часть времени они проводили в Глухове. С временем оба известковых завода в Заруцком были сданы в аренду купцу Израилю Абрамовичу Янпольскому, который управлял предприятиями в течение 30 лет. К этому времени каждый из заводов выжигал по 25 тыс. пудов известия в год и продавал выработанные в течение года продукты на 3 тыс. рублей. Кроме того Янпольский содержал в аренде расположенный в Заруцком

винокуренный Сергиевский завод №109, учрежденный тем же П.В.Беком в 1875 году. Завод был оснащен по последнему слову техники, выработка спирта производилась при помощи паровых двигателей силами 16 рабочих. В течение года выкуривалось спирта на 985 градусов. Также Янпольский имел в аренде от тех же хозяев подвал, мельницу, дом с землей и угодьями в деревне Наумовка, где проживал со своей семьей. В Заруцком жили братья Израиля Абрамовича: Давид-Иса занимался мелочной торговлей, Шевах состоял у брата подвальным, Хаим тоже служил при Израиле Янпольском. Известковые заводы в то время обслуживало около 20 рабочих. У Янпольского служили и многие жители Заруцкого и Наумовки, в том числе и евреи. Мастеровыми при известковых заводах были Марголин и Динькевич; Рабинович и Пивоваров значились прислугой у Янпольского; служили у него Виленский и Кристалинский. Добыча мела производилась ручным способом: мел нагружали в специальные емкости и на веревках поднимали вверх по стене карьера. В результате такого подъема вдоль склонов образовывались желоба, продавленные поднимаемыми контейнерами. Эти борозды легко различимы до сих пор. К 1895 году Янпольский приобрел собственность известковый завод Дочевского в Наумовке, который к этому времени сравнялся по производительности

с заводами в Заруцком. После прокладки железнодорожного пути Ворожба – Середина-Буда количество продукции, вырабатываемое на заводах Наумовки и Заруцкого, резко возросло. Станция Заруцкое находилась в 8 верстах от Глухова и была занята почти исключительно отправлением грузов. Последних теперь отпускалось на 125 тыс. пудов в год. К 1898 г. заводы под управлением Янпольского производили продукции более чем на 15 тыс. рублей в год.

В 1902 г. скончался Петр Вильгельмович Бек, через год не стало Израиля Абрамовича Янпольского. Бизнес в Наумовке перешел к его сыну Залману Израилевичу Янпольскому. Дела у него шли не столь хорошо, как у отца. В предреволюционные годы завод в Наумовке прекратил свое существование, а семья Залмана Янпольского в начале 1920-х годов переехала в Ромны. Сам Залман еще некоторое время трудился в Глуховском горном тресте на уже не принадлежащем его семье производстве. Семья П.В. Бека, владевшая заводами в Заруцком, с началом Первой мировой войны тоже оставила Глухов. В конце 1917 года были расстреляны большевиками два старших внука Петра Вильгельмовича, а оставшимся членам семьи в начале 1920-х годов удалось покинуть Россию.

Началась другая история страны, другая история Заруцкого известкового завода...

**Юлія
шишкіна**

Науковий співробітник
Національного
заповідника «Глухів»

Майже чверть тисячоліття гордістю і красою Глухова є Спасо-Преображенський храм, споруджений у 1765 р. на місці дерев'яного, що згорів у пожежі 1748 р. Стара церква була відома ще з кінця XVII ст. Тридільна, триверха, вона мала назву «заградська», бо стояла за межами міських укріплень.

Мурована церква збудована коштом отамана Генеральної армати Григорія Кологривого під наглядом архітектора Андрія Квасова.

Таємниці заградського храму

Деякі дослідники не виключають можливості участі у будівництві київського архітектора Івана Григоровича-Барського. Храм має багато спільніх рис із Трісвятительською церквою у Лемешах та Вознесенською у Коропі на Чернігівщині – це класичний квадрифолієвий тетраконх баштоподібного типу, висотний, строго центричний, монументальний.

На початку XIX ст. у північно-західному куті церковного подвір'я збудували муровану багатоярусну дзвіницю у стилі класицизму, яку зруйнували у 1930 році.

Найбільш детальний опис і

характеристику сучасного стану Спасо-Преображенської церкви зробив кандидат архітектури Віктор Вечерський. У науковому виданні «Пам'ятки архітектури й містобудування Лівобережної України» він зазначає, що до перебудови 1867 р. храм був симетричним щодо двох взаємно перпендикулярних вісей, з піраміdalним характером композиції, з добре виявленим в об'ємах центральним четвериком. Четверик хрещатий, з дуже короткими раменами, до яких

Продовження на стор. 6

Продовження. Початок на стор. 5

за сторонами світу прилягають удвічі нижчі за рамена експеди, перекриті конхами. Центральний четверик за допомогою підпружних арок і трикутних пандативів несе масивний світловий восьмерик з восьмилотковим зімкнутим склепінням банястого характеру. Інтер'єр храму побудовано за принципом висотного розвитку центричного внутрішнього простору. Всі арки стягнуто парами залізних затяжок. Фасадний декор досить стриманий: кути четверика фіксують широкі пілястри; кожне рамено вінчається декоративним трикутним щипцем з круглим вікном-розеткою в тимпані. Стіни вінчає розвинений антаблемент, який включає розкріпованій карниз. Підбанник декоровано тендітними віконними наличниками й карнизними гуртами. Дверні й віконні отвори мають трицентріві перемички й прості тягнуті наличники.

Церква мурена з місцевої цегли на вапняно-пісчаному розчині, потинькована. Щипцевий та вальмові дахи, а також баня по дерев'яних кроквах і кружалах укриті покрівельною сталлю. Підлога дощана. В інтер'єрі у пандативах частково збереглися олійні зображення св. Євангелістів у медальонах. Старий іконостас не зберігся.

У 1867 р. за проектом А. Ассінгадо храму із західного боку прибудували теплу церкву, при цьому експеди первісного об'єму церкви було розібрано. Прибудова порушила

Спасо-Преображенська церква. 2012 р.

первісну симетрію і центральність храму. Вона прямокутна в плані, видовжена, з входним тамбуром. Стіни членують великі аркові вікна, облямовані профільованою лиштвою. Чоловий фасад вінчає трикутний фронтон з маківкою, а тамбур – лучковий фронтон. Стелья пласка із залізобетонних плит по сталевих прогонах.

У липні 2008 р. в Спасо-Преображенській церкві художниками-реставраторами корпорації «Укрреставрація» був відкритий унікальний живопис XVIII ст., який знаходився під багатошаровим набілом, олійним

пофарбуванням та щільним шаром поверхневих забруднень. Завдяки зондажним дослідженням стало відомо, що панелі храму у XVIII ст. були розписані під червоний камінь, а півколони та частини підпружних арок – під штучний малахіт. У центрі передвітарної арки церкви було розкрито зображення Святого Духа, на правій стороні арки – зображення янгола у хмарах в блакитній туніці, а ліворуч від нього – янгола у червоному хитоні. У вівтарній консі відкрили частину композиції «Тайна вечеря», що датується 70-ми роками XVIII ст., про наявність якої навіть не було відомостей. Композиція має високий рівень виконання і вражає своєю майстерністю. Живопис та рішення загальної стилістики, що відповідають манері і техніці олійного живопису другої половини XVIII ст., на думку фахівців, виконані художником Петербурзької академії мистецтв.

Спасо-Преображенська церква, що розташована у центрі міста на території Національного заповідника «Глухів», є однією з головних його архітектурних домінант. 1979 року вона оголошена пам'яткою архітектури (нині – національного значення) з охоронним номером 1538. Це єдина церква у місті з автентичним живописом XVIII ст., який є досконалим зразком і свідком розквіту останньої гетьманської столиці.

Розписи XVIII ст. у Спасо-Преображенській церкві

**Олександр
МІРОШНИЧЕНКО**
Науковий співробітник
Національного
заповідника «Глухів»

*Если ты не знаешь свою историю,
ее будут писать другие...*

Пойдет еще некоторое время, и о Второй мировой войне мы будем вспоминать, как о чём-то очень далеком, о чем-то, что было не с нами и не на нашей земле. И в этом нет чьей-то вины – время всему причина.

Наша статья посвящена малоизвестному глуховскому полевому аэродрому, который сыграл не последнюю роль в воздушных войнах, что велись на протяжении всей войны. Одно из первых упоминаний о нём мы нашли в книге Артема Драбкина «Я дралися на Ил-2».

...28 августа 1941 г. из 10 экипажей 217-го штурмового авиационного полка 1-й резервной авиаагруппы, вылетевших на боевое задание, на свой аэродром в Глухов ни один не вернулся. По донесению комполка майора Шишкина, 3 самолёта Ил-2 совершили посадки в неизвестном районе, 7 – на своей территории (из них 2 разбиты).

В начале сентября 1941 г. для атак колонн группы Гудериана с аэродрома «Глухов» были совершены десятки самолетовылетов. Спустя месяц (02.10.1941) с аэродрома уже взлетали немецкие мессершмитты Bf 109F. Аэродром охватывал большую площадь, которая тянулась от территории бывшего мясокомбината до улицы Хренникова и леса возле ДОЛ «Солнечный». В его состав входили взлетные полосы, стоянка самолетов, место заправки, место отдыха экипажа и техников, склад боеприпасов, техническая зона, штаб и зона управления полетами, зона подготовки и пристрелки оружия, информационная зона, дороги для подвоза топлива и боеприпасов.

Неоценимым источником информации в изучении глуховского аэродрома является дневник немецкого аса Гюнтера Шака. Всего в ходе Второй мировой войны он совершил 780 боевых вылетов и одержал 174 победы. На глуховском аэродроме Гюнтер успел послужить всего несколько дней в конце августа 1943 г. В его дневнике вмещены не только личные воспоминания о воздушных баталиях, но и журнал вылетов. Приводим отрывки из этого дневника, которые имеют непосредственное отношение к событиям, происходившим накануне освобождения Глухова от немецко-фашистских захватчиков.

Глуховский полевой аэродром (Из воспоминаний Гюнтера Шака)

26.08.1943. Наша группа переехала в Глухов. Довольно милый маленький городок. Опять ничего не подготовлено, так что несколько первых ночей провели без сна. Кормят очень скучно. Наша группа в настоящее время имеет только 5 пилотов и столько же машин. Лейтенант Хамер, мой студент из Тулузы, оказался огромной находкой. За несколько месяцев у него более 30 побед. Но неповторимым в этом сезоне стал Лотар Мая. На его счету 45 побед.

27.08.1943. Противник со стороны Севска проводит большие воздушные налеты, которые соединены с наземными операциями. За 10 минут было зафиксировано более чем 120 воздушных вылетов. Мы втроем прикрывали в этом квадрате одного разведчика, как вдруг, уже под конец задания, приближается с большим шумом плотная группа бомбардировщиков Пе-2 с минимум как двадцатью «охотниками» (Ил-2 и Ла-5). Наш подопечный творит чудо и уходит от них. И всё же, была не была, пока есть горючее, я успеваю сбить один самолёт, после чего мы все вынуждены пикетировать и скрываться, так как русские свирепеют, видя одного из них, пикетирующего в огне.

Во время следующего вылета разыгрывается целая драма. Начался воздушный бой. Я обстреливаю одного «охотника». Меня таранит Мэй и срывается вниз. Глэзер кричит: «Лейтенанта Шака подбили!». И только тогда я понял, что это Мэй там, подо мной, падает с высоты 4000 м. Я кричу: «Вылезай! Вылезай!», – но парашют не открывается. «Я не могу», – слышится мне. И тогда я вдруг увидел ещё две разбитые машины, одну за другой... Мой подбитый русский и бедный Мэй... Я хотя при столкновении и получил значительные повреждения, но всё же ещё смог снова вывести машину из штопора. Моя машина очень повреждена и подлежит обязательной замене. Во время четвёртой схватки мой мотор начал работать с перебоями. Я прерываю воздушный бой и возвращаюсь домой. Вблизи аэродрома моя птица настолько медленна, что я не решаюсь делать крутой поворот. С большими усилиями пролетаю над городом и соскальзываю

Подбитый в воздухе Глухова мессершмитт BF 109F из III группы 51 истребительной эскадры

вдоль одной поляны. Несмотря на жесткую посадку, всё прошло хорошо.

28.08.1943. Чтобы наша стая не осталась без вожака, я взял другую машину и полетел снова. Сегодня мне также улыбнулась охотничья удача. Но и тут всё было не так гладко. На небольшой высоте меня обстреляла моя же собственная пехота. Машину удалось починить при помощи замены лишь одного болта. Но наш стрелок лишь выполнял задание. Так получилось, что я слишком низко летел, и, стреляя, зацепил наших. Сегодня Гюнтеру пришлось повоевать с американскими Аэрокобрами и Ла-5.

29.08.1943. Снова мы вынуждены отступать. Русские уже стоят перед дверью. С малым количеством танков они наступают беспрепятственно на Глухов. Вечером летим в Конотоп. Два года назад мы уже были тут. Как поразительно всё же поменялась картина! Тогда – славное наступление, сегодня же – какое-то хаотичное отступление. Но авиационная база за эти два года значительно изменилась к лучшему. Есть казино, которое могло красоваться где-то в центре Германии. Ночлег и еда просто превосходны. Вообще, должен сказать, что с момента всеобщего отступления снабжение продуктами питания очень расточительно. На пути к Конотопу встретились с 9 самолетами Бостон.

30.08.1943. Прошедший месяц полностью изменил картину всей группы. Никогда ранее потери не были настолько велики...

В начале сентября 1943 г. немецкая авиация покинула глуховский аэродром и буквально через несколько дней на взлетные полосы уже садились советские самолеты.

Автор выражает признательность Ябурову Руслану за помощь в переводе с немецкого оригинала

Сторінками минулого

БОРОТИСЯ ЗА ПОКРАЩЕННЯ РОБОТИ ПЕДІНСТИТУТУ

Чистка партії виявила в Глухівському педкомбінаті кубло націоналістів, які тихою сапою проводили свою контрреволюційну роботу. Крім цього, чистка виявила низку недоліків і дала конкретні вказівки щодо їх ліквідації.

По-перше, в інституті ліквідовано багатофакультетність і зараз є лише два факультети: хіміко-біологічний та фізико-математичний. З інституту нещодавно виганено всіх українських націоналістів і для викладання притягнуто нові радянські кадри. Інститут має 5 викладачів – членів партії і 3 комсомольця. Набагато покращилося устаткування лабораторій. Заняття інститут розпочав своєчасно і проводяться вони регулярно з першого ж дня.

До набору інститут підготувався непогано – на 150 місць до інституту подано 256 заяв, а на 60 місць до технікуму подано 173 заяви. Основний контингент прийнятих – це колгоспники та вчителі. Для підготовки до ВИШу інститут має свої 4-х місячні курси у Глухові та Шостці, які закінчило 86 чоловік.

Але поруч з цими значними досягненнями треба відмітити не менш значні недоліки. Знання прийнятих до інституту дуже обмежені. Майже всі необізнані з такими дисциплінами, як географія та хімія. З цими товаришами треба багатопрацювати, організовувати додаткові заняття. Але інститут не має приміщення і проводить заняття у дві зміни, що дезорганізує робочий день студента, не стимулює заняття.

Треба Глухівській райпарторганізації підтримати адміністрацію інституту і добитися

асигнування 10000 крб. на удосконалення лабораторій. Болюче місце у роботі інституту – це робота кафедр. Якщо соцекономічна кафедра забезпечена більш-менш керівниками, то такі кафедри, як математична і мовна зовсім не мають керівників.

Інститут і технікум зовсім не забезпечені мовниками, що примусило відкласти викладання таких важливих дисциплін, як українська та російська літератури.

Матеріально- побутові умови студентів гірші, ніж цього можна було б добитися. Досі у гуртожитках не проведено освітлення. Що може зробити студент або викладач без освітлення? Майже нічого. Цього, на жаль, не розуміють керівники міськради та електростанції Лоцман та Завельський, які отримали 2500 крб. авансу і все-таки злісно відтягають проводку електроосвітлення.

Таксамостойті справа ізвільненням приміщень для гуртожитків. Голова житлоспілки Юдицький відкараскується такою відповіддю: «... дайте куди виселити мешканців». Невже педагогіст знає більше, ніж Юдицький, де є вільні кімнати?

Безвідповідально ставиться до замовлень педагогісту артіль «Червоний металіст», яка тримає замовлення (костилів для портретів) вже кілька місяців.

Техкерівник друкарні Квасніков по-бюрократичному поставився до потреб педагогісту. Друкарня ще й досі не виготовила потрібні облікові журнали, замовлені ще в травні місяці.

Немало сприяла зрыву ремонту гуртожитків безгосподарність колишнього завгоспу інституту Кравченка, який не забезпечив ремонт потрібними матеріалами. Внаслідок бездіяльності Кравченка ремонт

більшості гуртожитків недоброкісний. У другому гуртожитку ще і досі не засклени вікна через відсутність скла, кілька гуртожитків ще в процесі ремонту. Це все дуже негативно відбувається на успішності заняття студентів.

Не можна обминути того, що професійна та комсомольська організації не працюють майже зовсім. З членів профкому інституту залишився лише один. Необхідно відмітити, що і самі студенти недостатньо борються за культурність свого побуту, не поважають своє житло, занехають його. В кімнатах студентів напльовано, накурено, гниють на вікнах овочі, повно мух і сміття. Дирекція педкомбінату вже сама взялась за цю справу шляхом зборів, товарицьких зауважень та відвідування гуртожитків, намагаючись ліквідувати ці неподобства.

Зовсім по-шкідницькому поставилися до потреб студентства санінспектор та поліклініка. По гуртожитках були випадки захворювання дизентерією, а поліклініка забрала хворих з гуртожитку лише через два дні після того, як про це було заявлено.

Надалі, щоб ліквідувати всі неподобства в роботі педкомбінату, потрібна допомога всієї суспільності міста. Вузом потрібно займатись повсякденно і повсякчасно, а у нас ще цього немає. Без допомоги райпарторганізації комуністам інституту, безумовно, важко перетворити в життя більшовицькі вказівки комісії чистки партії і вивести ВИШ в лави кращих.

*Звідницька, 10 вересня 1934 р.
Колективіст Глухівщини, №181*

*Подано мовою оригіналу.
Підготувала до друку Ірина Мошик*

Газета «Соборний майдан»

Засновник — Національний заповідник «Глухів»

Свідоцтво про реєстрацію № СМ 390 від 06.02.2004 р.

Адреса редакції: м.Глухів Сумської обл., вул.Шевченка, 30, тел. 2-35-57, e-mail: dikz@ukr.net

Номер підготовлено до друку у науково-дослідному відділі заповідника

Верстка Віктора ІСАЄВА

Газета надрукована у АТ «Шосткінська міська друкарня»

м.Шостка, вул. К.Маркса, 69

Підписано до друку 19.12.2012 р.

Тираж — 500 примірників. Замовлення № 3162/3.

Редакція газети «Соборний майдан» запрошує до творчого співробітництва науковців, краєзнавців, любителів старовини

Електронна версія на сайті <http://nz-hlukhiv.com.ua/>

Редакційна колегія

Світлана ЖУКОВА

Юрій КОВАЛЕНКО

Ірина МОШИК

Олександр МІРОШНИЧЕНКО

Віктор ІСАЄВ

РОЗПОВСЮДЖУЄТЬСЯ БЕЗКОШТОВНО